

DIDAKTICKÁ PERSPEKTIVA V POHLEDU NA 11. SJEZD HISTORIKŮ

Jaroslav Pinkas

V září 2017 se v Olomouci konal už 11. sjezd historiků České republiky. Třídenní jednání můžeme bezesporu považovat za jednu z nejreprezentativnějších akcí historické obce za celou dobu její polistopadové existence. Váhu mu dodala už četnost účastníků těchto diskuzí: sjelo se přes osm set historiků a dalších příbuzných profesí.

Ze sjezdu si odnáším pocit změny. Così se mění v historické obci. Obrat symbolizovala americká historička Lynn Huntová, která vystoupila jako úvodní řečník. Svůj příspěvek věnovala aktuálním otázkám historikovy práce v postmoderní současnosti. Byl to výborný úvod, protože na jedné straně zdůrazňovala potřebu čelit manipulaci na sociálních médiích a oponovat lžím ve veřejném prostoru, na straně druhé potřebu metodologických inovací, které budou odpovídat nové kulturní situaci, v níž se naše společnost nachází. Ukázala tak pevné hodnotové zakotvení „postmoderní metodologie“, což snad otupilo určité předsudky, které běžně tyto inovace vyvolávají. Přednášela o nutnosti znovu promyslet kolektivní identity a nepřebírat nereflektované koncepty běžné v politice a publicistice, o potřebě reflektovat vztah mezi kolektivními identitami a identitou individuální, o vymezení jedince a potřebě porozumění složitosti jeho formování kulturními vlivy. Byl to příjemný pocit slyšet někoho z pozice vrcholné autority mluvit o sociální konstrukci reality, jak té aktuální, tak i té minulé.

Také vlastní organizace jednání reflektovala, jak řekla hned v úvodu jedna z organizátorek Radmila Prchal Pavlíčková, pluralitu aktuálního historického bádání – panely se překrývaly natolik, že nikdo nemohl při nejlepší vůli absolvovat více než jejich třetinu. Na olomouckém sjezdu se tak mnohem více mluvilo, a co je podstatnější, bylo zde mnohem více prostoru k diskuzi než na těch předcházejících. Ovšem to s sebou neslo i negativa – příliš mnoho disparátních prostor, které ukazují na mýějící se povahu současného bádání, příliš mnoho hlasů, v nichž se jen obtížně hledá harmonie, či vůbec nějaký řád. Ale taková je i naše společnost.

Je těžké sumarizovat nějaké závěry z jednotlivých panelů. Zdá se mi, že snad můžeme mluvit o určitém posunu od Weberovými slovy, „látkožroutství“ k většímu zájmu o metodologické a konceptuální problémy a prohlubování interdisciplinární spolupráce s dalšími vědními disciplínami. Kromě tradičních partnerů historiografie: etnografie, sociologie, antropologie se ob-

jevil zájem i o enviromentální dějiny či Gender studies a řadu dalších. Nezanedbatelná témata prostupující řadou panelů byla komunikace výsledků historiografie na veřejnost, propojení historiografie se sférou občanské společnosti a otázka historického vzdělávání. Samotná reflexe sjezdu v médiích ovšem nebyla příliš reprezentativní. Naznačuje to snad míjení se sféry vědecké a sféry mediální? Možná by stálo za to blíže se zamyslet nad výzvou jednoho z úvodních řečníků sjezdu, Pavla Urbáška, který sice hovořil z pozice politika, ale možná právě proto byl citlivější k roli intelektuála ve veřejné sféře, o nutnosti vykročit z odborného diskurzu směrem k veřejnosti a většímu zapojení historiků do sociálních sítí.

V našich vlastních panelech (Dějepis a národní identita; Dějiny ve veřejném prostoru) jsme se snažili především o diskuzi. Zda se nám to povedlo, musí posoudit jiní, ale odjížděli jsme s dobrými pocity, že se nám podařilo naše témata dostat do prostoru a že o ně byl zájem. Co tedy sjezd může znamenat pro didaktiky a učitele? Myslím, že v první řadě vysílá určité poselství o pluralitě historických interpretací, která ovšem neznamená bezbřehý relativismus. O potřebě zakotvení historika ve světě hodnot se ostatně mluvilo v řadě dalších panelů (namátkou vybírám příspěvek Martina Nodla v panelu věnovaném problému narativity). To s sebou nese potřebu vyšší reflexivity, nutnosti promýšlet vlastní východiska. Zajímavé mohou být i důsledky pro profesní etiku: Lynn Huntová výslovně zmiňovala občanskou odpovědnost historiků v boji s manipulacemi, ale zároveň nutnost striktně dodržovat standardy vědecké profese. Pro vzdělavatele z toho může plynout podstatné poučení: občanské postoje prezentujeme jako občanské a nikoli expertní. Z pozice autority toho autoritativně můžeme říci čím dál méně.

11. sjezd historiků přinesl dle mého soudu příznivou zprávu o stavu historické obce. Namísto vytváření „jednotné fronty“ historiků bránících své pravdy proti atakům „zlé“ mediální sféry dal tento sjezd prostor pro vyjádření rozmanitosti této obce, aniž by to znamenalo zradu profesních standardů a vědecké etiky. Doufám, že podobným směrem se bude vývoj ubírat i nadále.

Mgr. Jaroslav Pinkas, Ph.D.
Ústav pro studium totalitních režimů
Siwecova 2
130 00 Praha 3
Česká republika
e-mail: jaroslav.pinkas@ustrcr.cz